

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

Проворова Євгенія Михайлівна

УДК [378.147:78]:044.22

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ
НА ЗАСАДАХ ПРАКСЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор
КОЗИР Алла Володимирівна,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, факультет мистецтв імені Анатолія Авдієвського, професор, завідувач кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування.

Офіційні опоненти: **ЄВТУХ Микола Борисович**,
дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник Інституту педагогіки (Національна академія педагогічних наук України);

ЛАБУНЕЦЬ Віктор Миколайович,
доктор педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету (Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка);

ВАСИЛЕНКО Людмила Михайлівна,
доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики музичної освіти та хореографії (Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького).

Захист відбудеться 27 червня 2018 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 25 травня 2018 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Паньків Л.І.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження зумовлена стратегічними напрямками зростання загальнокультурного і професійного рівня вчителів, що відображені у «Стратегії ЮНЕСКО щодо вчителів на 2012 – 2015 рр.» (2012), Законі України «Про освіту» (2017), Законі України «Про вищу освіту» (2014), «Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір» (2004), «Білій книзі національної освіти в Україні» (2010), «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр.» (2012), Педагогічній Конституції Європи (2013), галузевій Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013), «Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді» (2015), «Концептуальних засадах реформування середньої освіти «Нова українська школа» (2016), у «Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні» (2016). Головним завданням реформування фахово-методичної підготовки майбутніх учителів, у тому числі вчителів музики, в контексті інтеграції до світового науково-освітнього простору, є формування творчої особистості фахівця з «інноваційним типом мислення» (В. Кремень), підготовленого до успішного саморозвитку і самореалізації в мінливому полікультурному світі.

Реалізація освітніх завдань значною мірою залежить від професіоналізму вчителя музики, який доцільно поєднує в собі риси педагога і психолога, музикознавця, культуролога, вихователя, менеджера освіти, тьютора, фасилітатора, його успішної багатоаспектної фахово-методичної діяльності, що орієнтована на творчість і новаторство. Важливість формування професійних і особистісних рис з урахуванням вимог освітнього ринку праці потребує вдосконалення методичної підготовки майбутніх учителів музики у закладах вищої педагогічної освіти, результатом якої є якісно сформована методична підготовленість, що сприяє професійній та особистісній самореалізації й утвердженню індивідуального стилю музично-педагогічної діяльності.

Використання ідей та принципів педагогічної праксеології в процесі музично-педагогічної діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі дозволяє підвищити ефективність процесу музичного навчання та виховання школярів, що відповідно до вимог нової освітньої парадигми наповнює життєдіяльність молоді морально-етичними і культурно-естетичними цінностями музичної культури, стимулює прагнення до самовдосконалення й самореалізації.

Упровадження праксеологічного підходу як нової парадигми освіти, що забезпечує підготовку висококваліфікованих фахівців, закладено в Національній рамці кваліфікацій України (2011), а концепції щодо підвищення ефективності діяльності були предметом теоретичних і філософських досліджень українських (В. Андрущенко, В. Арутюнов, Н. Бібік, А. Бичко, І. Бичко, О. Веретюк, М. Верніков, Л. Губерський, М. Євтух, Л. Комаха, А. Конверський, В. Кремень, О. Ляшенко, О. Савченко, В. Свінцицький,

Є. Слущкий, В. Храмов, В. Ярошовець та ін.) та зарубіжних дослідників (С. Віткевич, Т. Домбровський, В. Завірський, Я. Зеленевський, Ю. Конечни, Т. Котарбінський, О. Ланге, Х. Левандовський, С. Лесневський, Т. Пцоловський та ін.). Особливості педагогічної праксеології як методологічного знання про загальні принципи та способи раціональної і продуктивної педагогічної діяльності виокремлюють І. Зязюн, І. Колеснікова, А. Ліненко, Л. Монахова, Е. Панайотіди, Т. Садова, О. Тітова та ін. І. Колеснікова та О. Тітова дослідили праксеологічні основи педагогічної діяльності; В. Савіцька – специфіку застосування праксеологічного підходу в професійній підготовці майбутніх соціальних педагогів; С. Коробова, В. Шарко – можливості праксеологічного підходу для вдосконалення методичної підготовки вчителів фізики в системі безперервної освіти.

У теорії і практиці освіти накопичено вагомий досвід, що окреслює перспективні напрями теоретичного переосмислення методичної підготовки майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу. Сутність їхньої фахово-методичної підготовки в контексті музично-педагогічної діяльності досліджують Е. Абдуллін, Л. Арчажникова, Т. Бодрова, О. Єременко, Н. Кічук, А. Козир, О. Михайліченко, Г. Ніколаї, О. Олексюк, О. Отич, В. Орлов, Г. Падалка, А. Растригіна, О. Реброва, О. Ростовський, О. Рудницька, Т. Стратан-Артишкова, Т. Танько, В. Федоришин, О. Хижна, В. Черкасов, О. Щолокова та ін. Дослідники ґрунтовно аналізують інноваційні освітні тенденції, інноваційні технології (К. Завалко, В. Лабунець), окремі підходи у фахово-методичній підготовці майбутніх учителів музики: ціннісний і гедоністичний (Л. Василенко); холістсько-емерджментний (Н. Сегеда); синергетичний (К. Завалко); акмеологічний (А. Козир, В. Федоришин), аксіологічний (Л. Коваль, О. Олексюк), компетентнісний Т. Агейкіна-Старченко, О. Боблієнко, К. Кабріль, О. Карпова, М. Михаськова, Т. Пляченко, І. Полубояринова, О. Рибнікова та ін.), консолідаційний (О. Єременко).

Разом із тим, аналіз науково-теоретичних праць свідчить, що проблема комплексного дослідження теорії і практики методичної підготовки майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу, вивчення сутності, структури їхньої методичної підготовки та процесу формування методичної підготовленості фахівців до музично-педагогічної діяльності в контексті праксеології не були предметом цілісного наукового дослідження.

Аналіз практичного досвіду організації освітнього процесу на різних рівнях методичної підготовки, стану сформованості методичної підготовленості майбутніх учителів музики дали змогу виявити низку суперечностей, зокрема між:

- необхідністю інтеграції системи мистецької освіти України у світовий освітній простір та невідповідністю якості методичної підготовки майбутніх учителів музики викликам третього тисячоліття;

- об'єктивною потребою українського суспільства у фахівцях здатних працювати творчо й інноваційно та недостатньою обґрунтованістю

концептуальних основ методичної підготовки майбутніх учителів музики до музично-педагогічної діяльності на засадах праксеологічного підходу;

- підвищенням вимог загальноосвітніх навчальних закладів до якості музично-педагогічної діяльності вчителів музики та реальним станом методичної підготовки студентів у закладах вищої освіти на засадах праксеологічного підходу;

- вимогами освітньої практики до формування методичної підготовленості майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу та недостатньою розробленістю технологічних основ проектування й реалізації якісної методичної підготовки, спрямованої на формування методичної підготовленості майбутніх фахівців у закладах вищої педагогічної освіти;

- потреба суспільства у педагогах нової генерації, здатного креативно реалізовувати власну фахову діяльність, і слабкою орієнтацією існуючої методичної підготовки на створення майбутнім учителем музики власного педагогічного стилю на засадах праксеологічного підходу.

Соціально-культурне значення, актуальність і доцільність теоретичного обґрунтування окресленої проблеми, потреби сучасної практики, необхідність розв'язання виявлених суперечностей зумовили вибір теми дослідження: *«Теорія і практика методичної підготовки майбутнього вчителя музики на засадах праксеологічного підходу»*.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова «Зміст, форми і методи фахової підготовки вчителів музики» в аспекті музичної освіти та виховання. Тема дисертації затверджена Вченою радою НПУ імені М.П. Драгоманова (протокол № 4 від 27.11.2014) й узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології України (протокол № 1 від 27.01.2015).

Об'єкт дослідження: процес фахової підготовки майбутніх учителів музики у закладах вищої педагогічної освіти.

Предмет дослідження: теоретико-методологічні та організаційно-практичні основи методичної підготовки майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу.

Мета дослідження: обґрунтувати теоретико-концептуальні основи методичної підготовки майбутніх учителів музики, розробити, експериментально перевірити організаційно-технологічну модель, спрямовану на формування методичної підготовленості майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання:**

1. Проаналізувати зарубіжний і вітчизняний досвід модернізації музичної освіти, з'ясувати особливості праксеології в системі педагогічного знання.

2. Визначити сутність і зміст феноменів «методична підготовка майбутніх учителів музики», «методична підготовленість учителя музики» та розробити її компонентну структуру на засадах праксеологічного підходу.

3. Обґрунтувати вибір критеріїв, показників та виявити рівні сформованості методичної підготовленості майбутніх учителів музики.

4. Розробити парадигмально-концептуальну модель методичної діяльності вчителя музики згідно провідного праксеологічного підходу.

5. Виявити й обґрунтувати педагогічні умови формування методичної підготовленості майбутніх учителів музики.

6. Розробити організаційно-технологічну модель методичної підготовки майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу, орієнтовану на якісну методичну підготовленість.

7. Провести діагностику підготовленості майбутніх учителів музики до методичної діяльності.

8. Експериментально перевірити результативність та ефективність організаційно-технологічної моделі формування методичної підготовленості майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу.

Концепція дослідження. Орієнтація на інноваційні тенденції оновлення національної вищої музично-педагогічної освіти зумовлює необхідність суттєвих змін її змістової, структурної і процесуальної складових, детермінує модернізацію традиційної системи навчання, передбачає розроблення та реалізацію нової педагогічної концепції методики музичного навчання та виховання. Запропонована в дослідженні концепція ґрунтується на впровадженні праксеологічного підходу як провідного фактора модернізації системи методичної підготовки майбутніх учителів музики відповідно до запитів національної мистецької освіти сьогодення.

Праксеологічний вектор методичної підготовки визначає в якості пріоритетної орієнтацію освітнього процесу на критерії та показники аналізу і оцінювання музично-педагогічної діяльності вчителя з точки зору її продуктивності, результативності й ефективності. Водночас, відповідно до праксеологічного підходу траєкторія удосконалення методичної підготовки майбутніх учителів музики має передбачати узгодження їх ідеальних уявлень із плюральністю реальних зразків практики музичного навчання школярів.

Праксеоцентризм методичної підготовки виражається у спрямуванні соціальної активності студентів у культурно-мистецьку площину, що насамперед передбачає оволодіння критеріями відбору високохудожнього навчального репертуару для роботи з учнями та специфікою його музично-виконавського піднесення у шкільній аудиторії, засвоєння практичних умінь музичного навчання школярів на рівні вільного творчого оперування в залежності від конкретної ситуації, а також формування здатності до неперервного методичного самовдосконалення на основі міжпредметної інтеграції педагогіки, психології та музичного виконавства.

Забезпечення цілісності методичної підготовки студентів за умов її багатовимірності (педагогічний, психологічний, виконавський аспекти), що досягається на основі створення праксеологічно зорієнтованого навчального

середовища, систематичного спонукання студентів до креативного самовираження у процесі створення нових оригінальних методик навчання школярів музики, запровадження інтерактивних художньо-педагогічних технологій; оптимальності поєднання теоретичного і практичного компонентів навчання.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: концептуальні положення сучасної філософії освіти; парадигми сучасної музично-педагогічної освіти; гуманістична концепція в контексті діяльнісно орієнтованої педагогічної освіти; сучасні педагогічні теорії щодо пізнання, систематизації та моделювання процесів і явищ в освіті; базові принципи теорії пізнання (об'єктивність, науковість, цілісність, взаємозв'язок і взаємозумовленість явищ і процесів дійсності); основні положення праксеологічного підходу як методологічного способу вивчення музично-педагогічних явищ, процесів; особистісно-діяльнісного, акмеологічного, аксіологічного підходів; концептуальні положення теорії педагогічної праксеології в контексті підготовки майбутніх учителів музики.

Теоретичною основою дослідження є наукові положення, у яких розкрито: сучасну філософію освіти, теорію педагогічної освіти (В. Андрущенко, М. Євтух, І. Зязюн, В. Кремень та ін.); концептуальні положення педагогіки мистецької освіти (Н. Гузій, А. Козир, Л. Масол, О. Олексюк, О. Отич, Г. Падалка та ін.); теорії педагогічної праксеології (І. Зязюн, І. Колеснікова, Т. Котарбінський, А. Ліненко, Л. Монахова, Е. Панаїотіді, Т. Садова, О. Титова та ін.); особливості підготовки вчителя музики (Е. Абдуллін, Л. Арчажникова, Л. Василенко, О. Єременко, А. Козир, О. Михайліченко, Г. Ніколаї, О. Олексюк, В. Орлов, Г. Падалка, О. Рудницька, Т. Танько, В. Федоришин, О. Хижна, О. Щолокова та ін.).

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використані загальнонаукові методи теоретичного та експериментально-емпіричного рівнів:

теоретичні: індукції та дедукції для складання категорійної матриці наукової проблеми; парадигмальне моделювання для визначення структури методично-праксеологічної парадигми; компаративний аналіз, систематизація та узагальнення науково-педагогічного досвіду методичної підготовки майбутнього вчителя музики; аналіз стану методичної підготовки студентів із методики навчання музики та постановки голосу; системно-структурний, системно-функціональний методи – з метою виокремлення основних компонентів структури методичної підготовленості майбутніх учителів музики; моделювання методичної підготовки, орієнтованої на формування методичної підготовленості майбутніх учителів музики;

емпіричні: діагностичні (анкетування, тести, бесіди, інтерв'ю), обсерваційні (педагогічне спостереження, аналіз продуктів індивідуальної навчально-методичної діяльності студентів – конспектів уроків, процесу їх проведення); організація педагогічного експерименту з метою перевірки рівнів сформованості методичної підготовленості студентів; організація педагогічного експерименту з метою перевірки ефективності розробленої

організаційно-технологічної моделі та виявлених педагогічних умов формування методичної підготовленості майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу, статистичне підтвердження вірогідності отриманих результатів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у визначенні та обґрунтуванні теоретичних та практичних основ методичної підготовки майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу, а саме:

вперше:

- висвітлено методологічні підходи до формування методичної підготовленості майбутніх учителів музики, провідним з яких визнано праксеологічний підхід, визначено його сутність і зміст як чинника переважної орієнтації освітнього процесу на практичні потреби музично-педагогічної діяльності вчителя, досягнення її продуктивності, ефективності та результативності;

- здійснено компонентне структурування методичної підготовленості вчителя музики, запропоновано критерії її діагностики, показники та рівні сформованості;

- розроблено організаційно-технологічну модель методичної підготовки майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу, результатом упровадження якої є успішність їх майбутньої музично-педагогічної діяльності, визначено педагогічні умови, послідовність і зміст етапів методичної підготовки студентів;

- запропоновано концепцію методичної підготовки майбутнього вчителя музики на засадах праксеологічного підходу, що полягає в розвитку та досягненні найвищої якості освітнього процесу на основі сучасної науково-педагогічної теорії та практики, модернізації освіти, новітніх технологій;

- обґрунтовано модель методично-праксеологічної парадигми підготовки вчителя музики, імперативом якої є якість методичної дії, напрямками діяльності – музичне навчання, музичне виховання, музичне виконавство, а результатом діяльності є продуктивність, результативність, ефективність і успішність, згідно з метою загальної музичної освіти – всебічний та якісний розвиток суб'єкта навчання.

Уточнено: зміст наукових понять «методична підготовка», «методична діяльність», «методична підготовленість».

Удосконалено: класифікацію категорій «ефективність», «результативність» та «продуктивність» у контексті музично-педагогічної діяльності.

Отримали подальший розвиток:

- компаративний аналіз особливостей освітньої технології та методики в контексті праксеологічного підходу;

- науково-педагогічні положення щодо збалансованого використання активних форм і методів навчання на основі інноваційних технологій, зокрема технології Agile;

- парадигмальне моделювання як засіб дослідницького пошуку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці та впровадженні в освітній процес закладів вищої педагогічної освіти навчально-методичного комплексу з методики навчання музики та вокальної підготовки майбутніх учителів музики, що охоплює монографію «Методична підготовка майбутнього вчителя музики: теорія і практика»; програму інтегрованого спецкурсу «Основи музично-педагогічної праксеології в методичній підготовці майбутнього вчителя музики», навчально-методичний посібник «Фахова практика майбутнього вчителя музики: праксеологічний підхід»; термінологічний словник-довідник «Основи музично-педагогічної праксеології».

Матеріали дисертаційної роботи можуть бути використані викладачами закладів вищої освіти для розробки стандартів підготовки майбутніх учителів музики, навчальних і робочих програм, у процесі організації освітнього процесу зі студентами музично-педагогічних факультетів з методики навчання музики та постановки голосу; для практичної реалізації праксеологічних ідей у плануванні самостійної, індивідуальної роботи студентів; педагогами інститутів післядипломної освіти – для розширення можливостей професійного самовдосконалення та самореалізації вчителів музики; для розроблення навчально-методичних комплексів із музично-теоретичних і музично-методичних дисциплін; аспірантами та магістрантами при написанні наукових робіт.

Окремі напрями поліаспектної проблеми дослідження під керівництвом здобувача було розроблено в кандидатських дисертаціях Р. Лоцман «Методика навчання народного співу майбутніх вчителів музики в процесі вокальної підготовки» (2013) та Чжан Цзінцзін «Методика формування мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики в процесі вокального навчання» (2016). Науково-методичні ідеї дослідження отримали свій розвиток і експериментальне підтвердження в магістерських роботах, виконаних під керівництвом автора дисертації.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/1894 від 03.11.2017), Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені В. Винниченка (довідка №198-н від 23.10.2017), Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка № 2842 від 15.11.2017), Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Михайла Грушевського (довідка № 323 від 27.10.2017), Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (довідка № 2490/17 від 01.11.2017), Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (довідка № 3907/01-58/16 від 17.11.2017), Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (довідка № 68-17-767 від 13.10.2017), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 2180 від 01.11.2017), Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка №852 від 20.11.2017).

Монографія, авторський спецкурс, методичні рекомендації, майстер-класи з постановки голосу на засадах праксеологічного підходу відповідно до угоди про науково-методичну та творчу співпрацю між факультетом мистецтв імені А. Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова (Україна) та Opera in Opera (Італія) апробовані в роботі Opera Studio School (м. Болонья, Італія, 2017), а також під час стажування в Академічному товаристві Міхала Балудянського «Формування сучасної особистості: вплив освітніх, філософсько-культурних та економічних процесів» (м. Кошице, Словаччина, 2016) й отримали високу оцінку слухачів та експертів різних країн.

Особистий внесок здобувача. У *колективних монографіях*: «Quo vadis humanitaris?» (Warszawa – Lwow – Kijow. – 2017) дисертанткою підготовлено підрозділ «Теоретичний і практичний досвід методичної підготовки майбутнього вчителя музики на засадах праксеологічного підходу»; «Самореалізація пізнавально-творчого і професійного потенціалу особистості в інноваційній освіті» (Суми, 2016) – написано підрозділ «Методична підготовка майбутнього вчителя музики у вимірах професійно-творчої самореалізації: праксеологічний підхід»; «Теорія та методика мистецької освіти. Наукова школа Г. М. Падалки» (Київ, 2011) – написано підрозділ «Особливості музично-педагогічної комунікації вчителя та учнів на уроках музики».

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження представлено та обговорено на наукових і науково-практичних конференціях, наукових читаннях, методологічних семінарах, зокрема на *іноземних*: «Інноваційні стратегії розвитку сучасного мистецького виховання (Молдова, м. Бельц, 2015); «Формування сучасної особистості: вплив освітніх, філософсько-культурних та економічних процесів» (Словаччина, м. Кошице, 2016); «Topical Issues of Science and Education» (Poland, Warsaw, 2017); *міжнародних*: «Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя» (Суми, 2017), «Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі» (Одеса, 2017), «Мистецька освіта XXI століття: виклики сьогодення» (Кропивницький, 2017), «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2017), «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін» (Суми, 2017), «Теорія і практика формування та розвитку творчої обдарованості майбутніх фахівців у системі професійної освіти» (Бар, 2017), «Міжнародні науково-практичні читання пам'яті Анатолія Авдієвського» (Київ, 2017), «Мистецький освітній простір у контексті формування сучасної парадигми освіти» (Кропивницький, 2016), «Художня творчість в контексті проблем її вивчення: етномотиви, етноконцепції та етносимволіка» (Бар, 2016), «Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики XXI століття» (Київ, 2016), «Мистецька освіта XXI століття: виклики сьогодення» (Кропивницький, 2015 – 2016), «Час мистецької освіти: історія, сучасність та перспектива» (Харків, 2015 – 2016), «Педагогіка мистецтва і мистецтво педагогічної дії» (Київ, 2015), «Якість неперервної освіти в умовах євроінтеграційних процесів: тенденції, проблеми, прогнози» (Чернівці, 2015), «Мистецька освіта: історія, сьогодення, перспективи» (Мелітополь, 2015),

«Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології» (Кам'янець-Подільський, 2015), «Художня освіта на межі тисячоліть: здобутки, проблеми, перспективи» (Ніжин, 2015), «Мистецька освіта у вимірах сучасності» (Київ, 2014); *всеукраїнських*: «Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти» (Суми, 2017), «Академічна культура дослідника в освітньому просторі» (Суми, 2017), «Актуальні питання методики викладання суспільних та гуманітарних дисциплін в умовах розбудови сучасної школи» (Суми, 2017), «М. Д. Леонтович і сучасність (до 140-річчя з дня народження)» (Суми, 2017), «Актуальні проблеми мистецької освіти» (Ніжин, 2017), «Теоретичні та методичні засади розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції» (Житомир, 2016), «Олександр Довженко і українська культура: історія, традиції, сучасність» (Глухів, 2016), «Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського – джерело формування українськомовної особистості» (Умань, 2016), «Професійно-творча і духовна самореалізація особистості в евристичній освіті» (Суми, 2015), «Упровадження концепції національно-патріотичного виховання в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів» (Суми, 2015), «Модернізація структури та змісту початкової освіти на засадах компетентнісного та комунікативного підходів» (Глухів, 2015), «Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі ХХІ століття» (Мукачеве, 2015), «Мистецька освіта в Україні: проблеми теорії і практики» (Київ, 2014).

Результати дисертаційної роботи обговорювалися на засіданнях кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова, щорічній звітно-науковій конференції викладачів НПУ імені М.П. Драгоманова «Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету» (2010 – 2017).

Основні наукові результати дослідження опубліковано в 60 наукових працях, серед них: одноосібні монографії – 2, колективні монографії – 4 (з них 1 – українсько-польська), 3 навчально-методичні видання, 27 публікацій у наукових фахових виданнях з педагогіки (8 із яких внесено до міжнародних науково-метричних баз, 5 – у міжнародних виданнях), 4 наукових статті, 10 публікацій у збірниках матеріалів конференцій; 10 праць, що додатково відображають результати дисертації (з них 5 фахових статей, 2 наукових статті та 3 публікації у збірниках матеріалів конференцій).

Кандидатська дисертація на тему «Методичні засади формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя музики» захищена 2008 року. Матеріали кандидатської дисертації в тексті докторської дисертації не використано.

Структура і обсяг дисертації. Робота складається з анотації, вступу, 4 розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (491 найменування), додатків, 22 рисунків (з них 5 діаграм), 36 таблиць. Загальний обсяг дисертації – 502 сторінки, з них 385 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

В анотації до дисертації відображено основні результати дослідження; їхню наукову новизну та практичне значення; відомості про апробацію результатів дослідження; ключові слова.

У вступі обґрунтовано актуальність теми наукового дослідження, її зв'язок із науковими плановими темами, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, концепцію, методи наукового пошуку, наукову новизну і практичне значення роботи, подано інформацію про апробацію й упровадження результатів дослідження, наведено дані про публікації автора, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі **«Теоретико-методологічні основи методичної підготовки майбутнього вчителя музики на засадах праксеологічного підходу»** охарактеризовано музично-педагогічну освіту як середовище вдосконалення методичної підготовки майбутнього вчителя музики; проаналізовано зарубіжний та вітчизняний досвід модернізації музично-педагогічної освіти; розкрито сутність педагогічної праксеології в системі наукового знання як джерела пізнання і критичного осмислення проблеми дослідження; розглянуто методологічні підходи до методичної підготовки майбутніх учителів музики.

Розгляд музично-педагогічної освіти як середовища вдосконалення методичної підготовки майбутнього вчителя музики та системний аналіз понять «освіта», «мистецька освіта», «музично-педагогічна освіта», «професійна підготовка» дозволили визначити феномен «методична підготовка майбутніх учителів музики» як процес музично-педагогічного навчання, спрямований на оволодіння методичними знаннями, досвідом, практичними вміннями в галузі музичного виховання та навчання, а результатом є методична підготовленість.

Студіювання низки наукових розвідок філософів, педагогів, музикознавців дало можливість виділити тенденції вищої музичної освіти: глобалізація (ідея формування нового синтезу цінностей, моральних абсолютів); інтеграція (через поглиблення співробітництва у сфері освіти сприяти загальному соціально-економічному прогресу, об'єднанню потенціалів національних освітніх систем із метою вирішення завдань поліпшення якості освіти); усвідомлення потреби нової гуманістичної парадигми освіти, мета якої – формування особистості фахівця з високим рівнем професіоналізму, духовності, моральної вихованості; мультикультурність музичної освіти, що дає особистості шанс привласнити цінності культури, а також відчувати неповторну можливість більш глибокого самопізнання, через розуміння інших культур; неперервність освіти, що є основою розвитку особистості.

Учитель музики в школі є провідником музичної культури; мета його музично-педагогічної діяльності – допомогти кожному учневі розкрити вроджені здібності, сприяти реалізації творчого потенціалу, залучити його до ефективної музичної діяльності з перспективою зберегти музичну культуру

для наступних поколінь. Специфіка музично-педагогічної діяльності полягає у вирішенні педагогічних завдань засобами музичного мистецтва.

Зарубіжний освітній досвід свідчить про різноманітність підходів до фахово-методичної підготовки майбутніх учителів музики. Одним із пріоритетних завдань музично-педагогічної освіти є підготовка компетентних фахівців, які орієнтуються в суміжних галузях діяльності, здатні до постійного професійного зростання, самовдосконалення та самореалізації, ефективно застосовують інновації.

Кожна нація прагне зберегти традиційні культурні цінності, знання та передати їх прийдешнім поколінням. Головна функція освіти – трансляція культури, що є провідною умовою формування різноманітних адаптивних і водночас творчих якостей особистості. Системи вищої педагогічної освіти базуються на певній сукупності цінностей, що визначаються соціокультурними умовами. Структуру та зміст навчання, цілі та завдання процесу освіти визначає культура. За наявності певних розбіжностей у структурі та організації діяльності педагогічних навчальних закладів Європейського Союзу, їм притаманні загальні характеристики, які забезпечують ефективне функціонування, а саме: збільшення частки психолого-педагогічного знання у змісті педагогічної освіти; підвищення ролі педагогічної практики у фаховій підготовці майбутніх учителів; варіативність найрізноманітніших методів і форм організації навчальної діяльності; удосконалення системи перепідготовки спеціалістів.

Методична підготовка майбутніх учителів музики має базуватися на сучасних освітніх технологіях і не обмежуватись набуттям студентами лише операційних навичок. Принципам неперервності та послідовності має відповідати, зокрема, педагогічна практика майбутніх учителів музики, тому модернізації має підлягати зміст практики на засадах праксеологічного підходу.

У контексті проблеми дослідження праксеологію визначено як важливу методологічну основу для обґрунтування специфіки методичної підготовки майбутніх учителів музики, що спрямована на формування їх методичної підготовленості як творчих фахівців із індивідуальним стилем професійної діяльності. Якісно новий результат навчання музики може бути досягнутий на основі міжпредметної інтеграції мистецької педагогіки, психології та праксеології.

Здійснений аналіз та систематизація категоріального апарату власного наукового пошуку, дозволили скласти категоріальну матрицю, яка демонструє наше розуміння теорії та праксеології, а також гармонізує логіко-змістовне відображення об'єкта і предмета проблеми дослідження (табл. 1).

Структурна схема методології дослідження (рис. 1) містить предметну область, загальнонаукові підходи, компоненти методології та наукові результати. Предметним полем у даній розробці виступає: теорія і практика сучасної педагогіки, особливості музичної педагогіки, стан методичної підготовки в закладах вищої педагогічної освіти; на основі зазначених складових розробляється концепція та система методичної підготовки

майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу. Серед загальнонаукових підходів базовим визначено праксеологічний підхід, а також ураховано специфічні підходи, наукові та педагогічні принципи. Методологію розробленої структурної схеми складають категоріальний аналіз наукової проблеми, парадигмальне моделювання музичної освіти, концептуальне моделювання методичної підготовки та її організаційно-технологічне забезпечення. Науковими результатами у даній схемі є: категорійна матриця, модель парадигми, концепція вирішення проблеми та інноваційні технології.

Таблиця 1

Категорійна матриця наукової проблеми «методична підготовка вчителя музики на засадах праксеологічного підходу»

		<i>дедукція</i>				
		→	→	→	→	→
		Універсальне	Загальне	Особливе	Одиничне	Конкретне
<i>індукція</i>	↑ Універсальне	Наука	Освіта	Методологія	Рівень підготовки	Якість освіти
	↑ Загальне	Філософія	Мистецька освіта	Структура	Форма навчання	Успішність підготовки
	↑ Особливе	Педагогіка	Музична освіта	Теорія	Спеціальність	Результативність підготовки
	↑ Одиничне	Психологія	Вокальна підготовка	Методика	Спеціалізація	Ефективність навчання
	↑ Конкретне	Праксеологія	Навчальний процес	Методична дія	Компетенції вчителя музики	Продуктивність навчання
		<i>Фундаментальна наука</i>			<i>Експериментальна наука</i>	

Науковий підхід представлено як вихідну позицію в дослідженні системного контексту методичної підготовки майбутнього вчителя музики. З-поміж основних підходів у побудові методичної підготовки майбутнього вчителя музики виділяємо:

- системний (дозволяє розглядати методичну підготовку як достатньо специфічну і складно структуровану педагогічну систему, що складається з певних компонентів, елементів та їх функціональних взаємозв'язків, що вимагають обґрунтованого виявлення і теоретичного моделювання);

- компетентнісний (зміщує акценти під час методичної підготовки з процесу накопичення знань, умінь і навичок у площину формування й розвитку у студентів здатності ефективно діяти, а також творчо застосовувати набуті знання і досвід у музично-педагогічній діяльності);

- особистісний (організація методичної підготовки з орієнтацією на особистість майбутнього вчителя як мету, суб'єкт, результат і головний критерій його ефективності);

- гносеологічний (дозволяє подолати обмеженість внутрішнього досвіду індивіда й піднести отримане знання до рівня об'єктивно-істинного);

- акмеологічний (дозволяє розглядати методичну підготовку як необхідну передумову самовдосконалення на шляху подальшої самореалізації та досягнення акмевершин у професії);

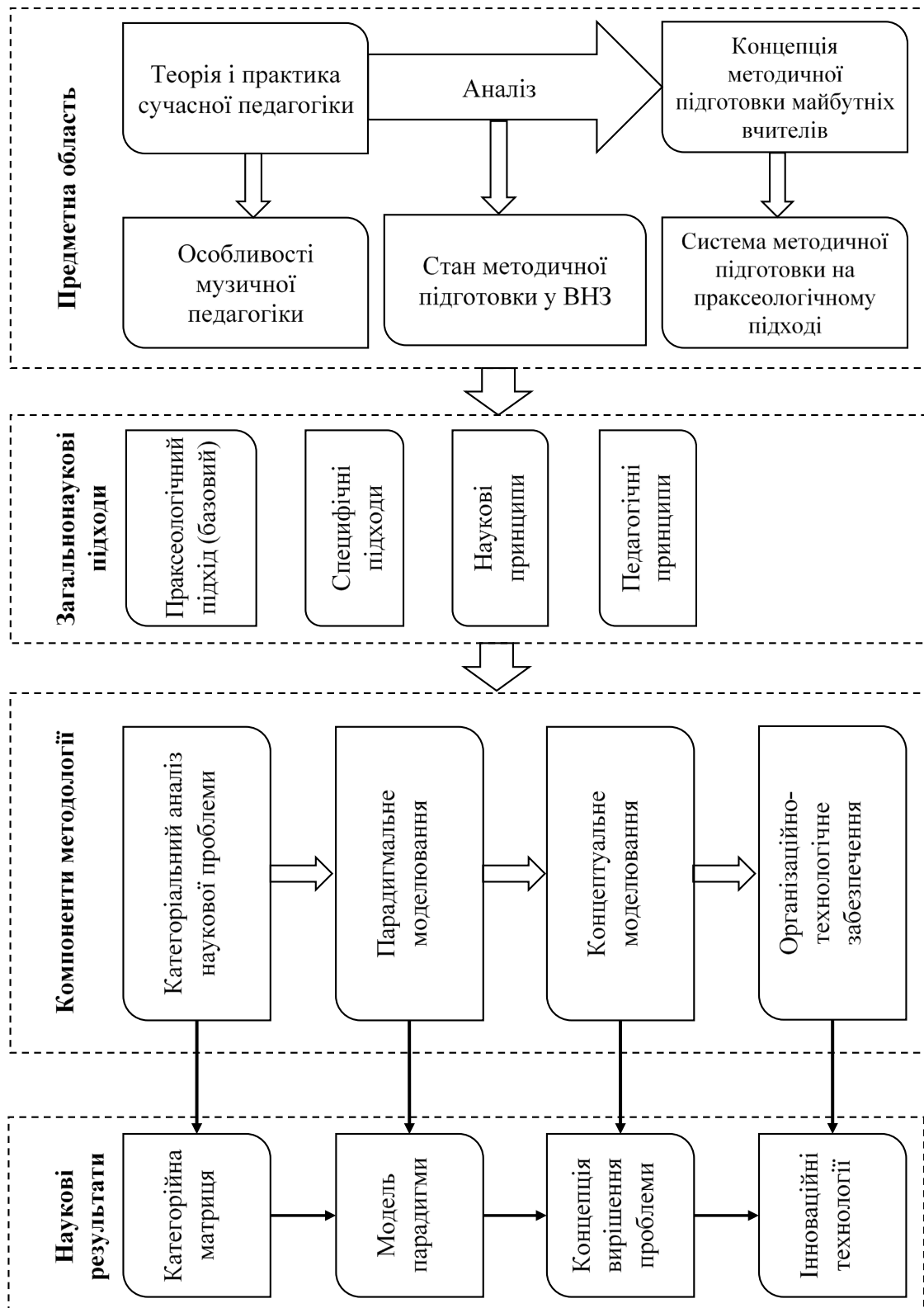

Рис. 1. Структурна схема методології дослідження наукової проблеми «методична підготовка майбутніх учителів музики»

- аксіологічний (надає можливість засвоїти унікальні смисли людства, актуалізувати світоглядні цінності, що реалізуються в музично-педагогічній діяльності);

- культурологічний (зумовлює методичну підготовку як процес і результат оволодіння «художньою картиною світу», стимулює студентів до творення, збереження та збагачення національної культури);

- праксеологічний (дозволяє організувати раціональну і оптимальну методичну підготовку з метою досягнення ефективності, результативності та якості музично-педагогічного процесу).

Обираючи підходи, враховуємо вимоги шкільних програм, що ґрунтуються на принципах цілісності, наступності, системності та варіативності змісту, органічної єдності національних і загальнолюдських цінностей.

У другому розділі **«Концептуально-парадигмальні основи методичної підготовки майбутнього вчителя музики на засадах праксеологічного підходу»** обґрунтовано освітні парадигми та систему методичної підготовки майбутніх учителів музики на педагогічних принципах; розглянуто процесуально-функціональну організацію та розкрито концепцію методичної підготовки майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу.

Поняття освітньої парадигми більшістю дослідників трактується як основа, ідея, підхід до проектування освітніх систем, базова модель або стратегія освіти. Під «парадигмою» розуміємо інтегровані концептуальні ідеї, що визначають теоретико-методологічні засади дослідження, а також визнані педагогічні теорії в певний історичний період розвитку суспільства. Поняття «парадигма» розглядається нами також як модель, зразок для розв'язання дослідницьких завдань на різних етапах дослідження.

На основі аналізу сучасних освітніх парадигм обґрунтовано методично-праксеологічну парадигму як базову для нашого дослідження (рис. 2). Модель методично-праксеологічної парадигми структуруємо у вигляді кулі, що має три рівні (ядро і дві оболонки): перший рівень – жорстке ядро – імператив; другий рівень – напрямки діяльності та третій рівень – результати діяльності. Зазначимо, що в так званих захисних оболонках ядра постійно тривають зміни.

Імперативом методично-праксеологічної парадигми вчителя музики вважаємо якість методичної дії, другий рівень представлений такими напрямками музично-педагогічної діяльності вчителя музики, як музичне виховання, музичне навчання та музичне виконавство, третій рівень – продуктивністю, ефективністю, результативністю та успішністю як праксеологічними характеристиками музично-педагогічної діяльності вчителя музики.

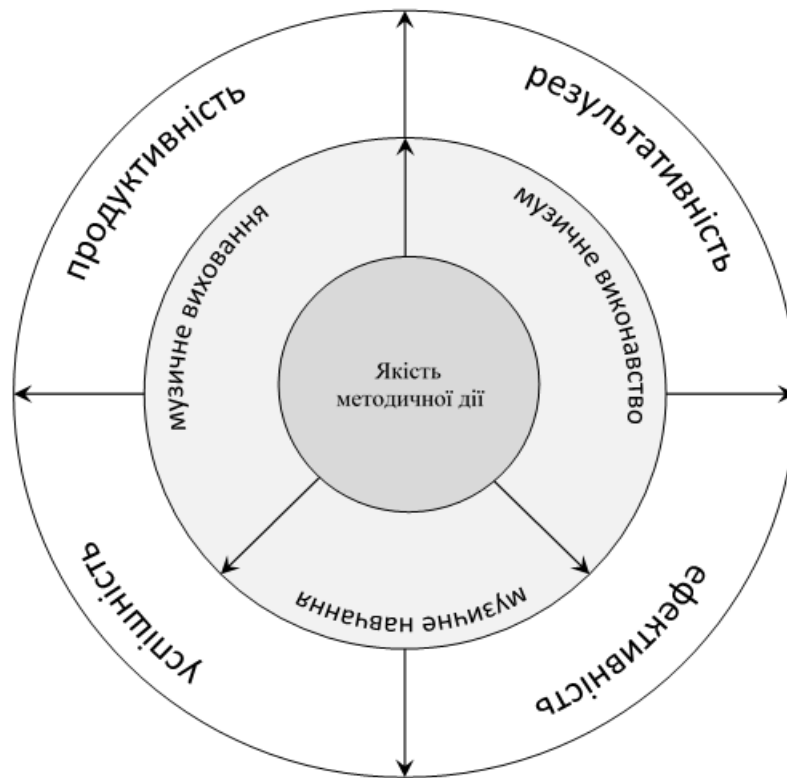

Рис. 2. Модель методично-праксеологічної парадигми підготовки вчителя музики

Система методичної підготовки майбутнього вчителя музики базується на відповідних педагогічних принципах, до них відносимо: цілепокладання педагогічної діяльності; прогнозування результатів педагогічної діяльності; планування майбутніх дій; діагностування цілей і результатів навчальної діяльності; стимулювання і мотивація позитивного ставлення студентів до навчання; вибору ефективних методів, засобів і форм діяльності; взаємозв'язку етапів навчання; результативності навчання; опори на саморегуляцію пізнавальної діяльності студентів.

Важливо врахування принципи досконалої педагогічної діяльності, зокрема, прогнозування можливих результатів педагогічної діяльності; планування наступності методичних дій, принципів музичного навчання (цілісності, адаптивності, інтенсифікації, рефлексивності музичного сприйняття, проективності).

Процесуально-функціональна організація методичної підготовки майбутнього вчителя музики свідчить про поліфункціональність його методичної діяльності. У ході узагальнення функціонального складу музично-педагогічної та методичної діяльності вчителя виокремлено такі групи функцій: цілепокладальна (орієнтаційна, розвивальна, мобілізувальна та інформаційна); організаційно-структурна (конструктивна, організаційна, комунікативна та прогностична); наукова (гностична, проектувальна, рефлексивна); управлінська (діагностична, контрольна, мотиваційна).

У процесі формування методичної підготовленості майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу акцентуємо увагу на функціях, які забезпечують ефективність, результативність, продуктивність та успішність підготовки, а саме: аналітико-проектувальній (виявляється в умінні аналізувати музично-педагогічну ситуацію та на основі аналізу добирати оптимальні творчі технології та методики); компетентісно-прогностичній (дозволяє створити умови для побудови особистісних стратегій музично-педагогічної діяльності); демонстраційно-перетворювальній (забезпечує відповідність вимогам еталонності дій вчителя музики та необхідність позитивних змін педагогічної ситуації); мистецько-виконавській (спрямована на врахування природи музичного мистецтва та формування музично-виконавських знань, умінь, навичок студентів).

Розробка концепції методичної підготовки вчителя музики на засадах праксеологічного підходу зумовлена сучасними тенденціями мистецької освіти, педагогічної практики, вимогами до сучасного вчителя музики, що потребує інноваційного підходу, оволодіння ним світовими та національними здобутками. Концепція методичної підготовки на основі праксеологічного підходу полягає в розвитку та досягненні найвищої якості навчально-виховного процесу використовуючи сучасні науково-педагогічні теорії, модернізацію освіти та новітні технології. Якість підготовленості інтегрує такі поняття: продуктивність, ефективність, результативність та успішність.

Розроблена концептуальна модель методичної підготовки майбутнього вчителя музики (рис. 3) включає чинники, що впливають на формулювання самої концепції (науково-педагогічна теорія, модернізація освіти, інноваційні технології), музичне мистецтво, світову та національну культуру; концепція визначає систему методичної підготовки у навчально-виховному процесі.

У третьому розділі **«Навчальна система та організаційно-технологічне забезпечення методичної підготовки майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу»** охарактеризовано компонентну структуру методичної підготовленості майбутніх учителів музики; обґрунтовано педагогічні умови організації методичної підготовки студентів на засадах праксеологічного підходу; розкрито навчальну систему методичної підготовки майбутніх учителів музики.

Проведений аналіз наукових джерел щодо особливостей музично-педагогічної діяльності вчителя музики, підходів дослідників щодо змісту і структури методичної підготовленості фахівців дозволив розробити структуру методичної підготовленості майбутнього вчителя музики як динамічної цілісності взаємопов'язаних особистісно-професійних якостей, що інтегрує *мотиваційно-ціннісний, когнітивно-рефлексивний, креативно-конативний, емоційно-вольовий та комунікативно-асертивний* компоненти.

Кожний компонент включає певні структурні одиниці, зокрема мотиваційно-ціннісний – мотиви і потреби, ціннісні орієнтації майбутнього вчителя музики, прагнення до ефективного оволодіння фаховими знаннями, уміннями й навичками, установка на вдосконалення музично-педагогічного процесу; когнітивно-рефлексивний – володіння праксеологічно-

методологічними знаннями, наявність знань із методики музичного навчання та виховання, володіння педагогічною рефлексією; креативно-конативний – розвиненість креативності, володіння музично-педагогічною імпровізацією, володіння уміннями планувати музично-педагогічний результат та аналізувати ефективність методичних дій; емоційно-вольовий – наявність емпатії, сформованість емоційної стійкості та емоційної гнучкості, а також сформованість наполегливості та цілеспрямованості; комунікативно-асертивний – володіння засобами ефективною музично-педагогічною комунікації, уміння орієнтуватися в ситуації музично-педагогічної взаємодії та сформованість асертивності.

Рис. 3 Концептуальна модель методичної підготовки майбутнього вчителя музики

Структура системи методичної підготовленості майбутнього вчителя музики (рис. 4) представлена структурними компонентами (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-рефлексивний, креативно-конативний, емоційно-вольовий та комунікативно-асертивний), критеріями продуктивності (міра сформованості спонукальних мотивів та ціннісних орієнтацій на оволодіння методичною діяльністю, ступінь розуміння сутності, особливостей і вимог до методичної діяльності, міра здатності до творчого впровадження ефективною методичною діяльністю, ступінь сформованості емоційно-вольової включеності у методичну діяльність, ступінь оволодіння комунікативною діяльністю на основі сформованості асертивності), функціональними компонентами системи (аналітично-проектувальна, компетентісно-прогностична, демонстраційно-перетворювальна та мистецько-виконавська), рівнями методичної підготовленості (формально-наслідувальний, відтворювально-продуктивний,

адаптивно-конструктивний та творчо-інтерпретаційний) та її якістю (продуктивність, ефективність, результативність, успішність).

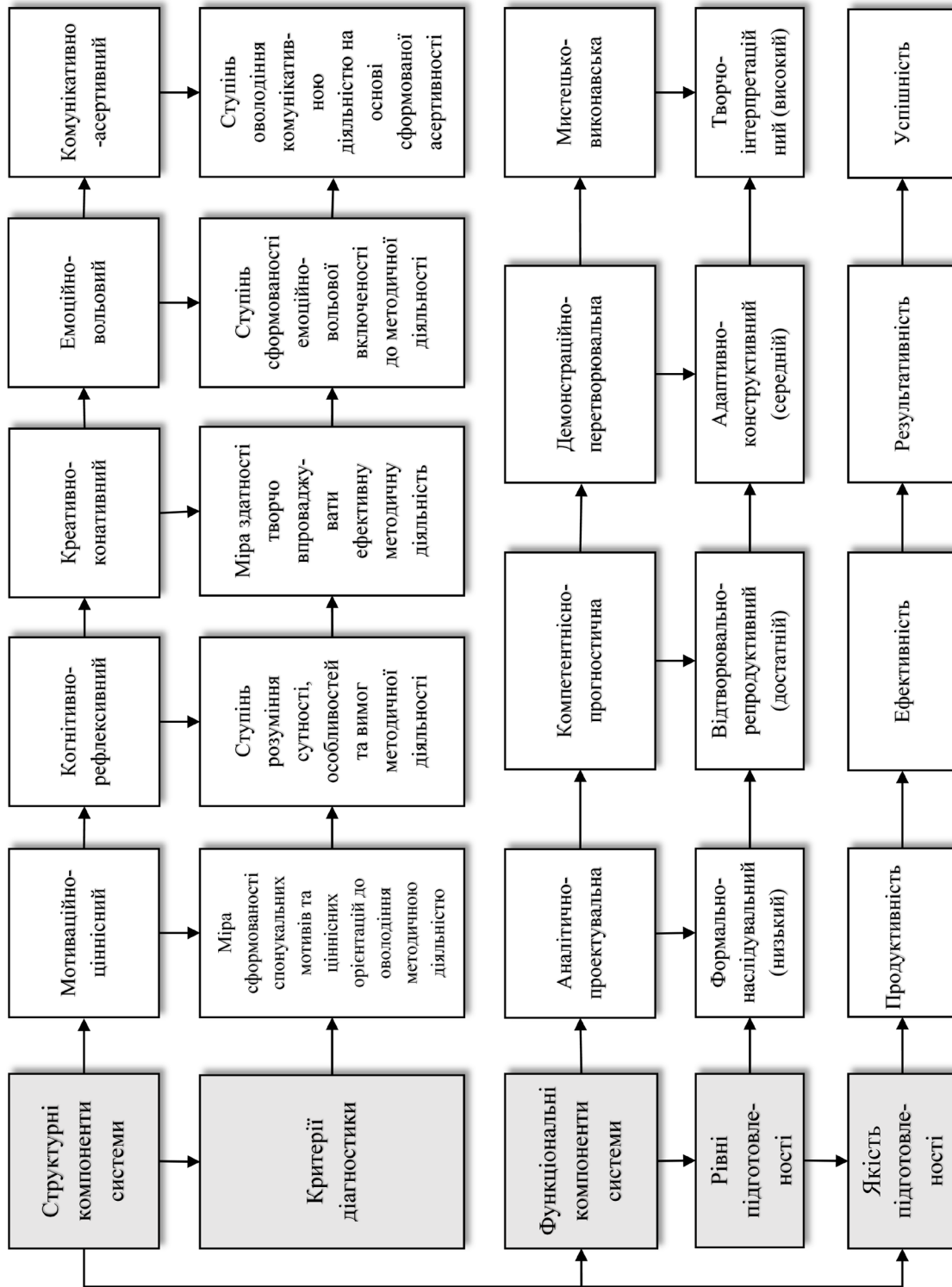

Рис. 4. Структура системи методичної підготовки майбутнього вчителя музики

Педагогічні умови визначено як суттєві внутрішні й зовнішні впливи, чинники, фактори, обставини, «вимоги», цілеспрямований відбір і застосування сукупності заходів, передумов, органічно взаємопов'язані між

собою практичні дії суб'єктів учіння, від наявності яких, їхньої реалізації значною мірою залежить ефективність формування методичної підготовленості майбутніх учителів музики.

Організація методичної підготовки майбутнього вчителя музики на засадах праксеологічного підходу має враховувати такі педагогічні умови: спонукання студентів до креативного самовираження в музично-педагогічній діяльності шляхом створення професійного праксеологічно-зорієнтованого середовища; впровадження інтерактивного навчання; оптимальне поєднання теоретичного і практичного компонентів фахової підготовки майбутнього вчителя музики з проєкцією на майбутню продуктивну діяльність; апробація і створення нових оригінальних методик навчання музики.

Процес методичної підготовки майбутнього вчителя музики потребував розробки праксичної моделі, що дозволяє розглядати організацію методичної підготовки студентів на проєктувальному, виконавському та рефлексивному рівнях методичної діяльності, а також з позиції її успішності, продуктивності, результативності та ефективності.

В освіті поняття «технології» пов'язане з певними професійними діями, що свідомо включають відомий і освоєний механізм розгортання логіки того чи іншого педагогічного процесу. У праксеологічному контексті технологія пов'язана з професійними діями, що включають освоєний механізм розгортання логіки певного педагогічного процесу, у нашому дослідженні – методичної підготовки майбутнього вчителя музики. Технологія, як засіб удосконалення методичної підготовленості майбутніх учителів музики в контексті праксеологічного підходу має відрізнятися: алгоритмічністю побудови навчального процесу; прогнозованістю результату; об'єктивністю (узагальненим об'єктивованим процедурним знанням); загальністю (відтворюваністю в будь-якій ситуації); типовістю (незалежність від особистості вчителя); інваріантністю (незалежність від особливостей учнів конкретного класу); рівнем узагальненості дій.

У четвертому розділі – «Формування методичної підготовленості майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу» розроблено та впроваджено в освітню практику організаційно-технологічну модель формування методичної підготовленості майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу; запропоновано інноваційні технології у процес методичної підготовки; проаналізовано результативність та визначено ефективність дослідно-експериментальної роботи.

Інтегруючи запропоновану структуру системи методичної підготовки та праксичну модель, було розроблено організаційно-технологічну модель формування методичної підготовленості майбутнього вчителя музики на засадах праксеологічного підходу (рис.5).

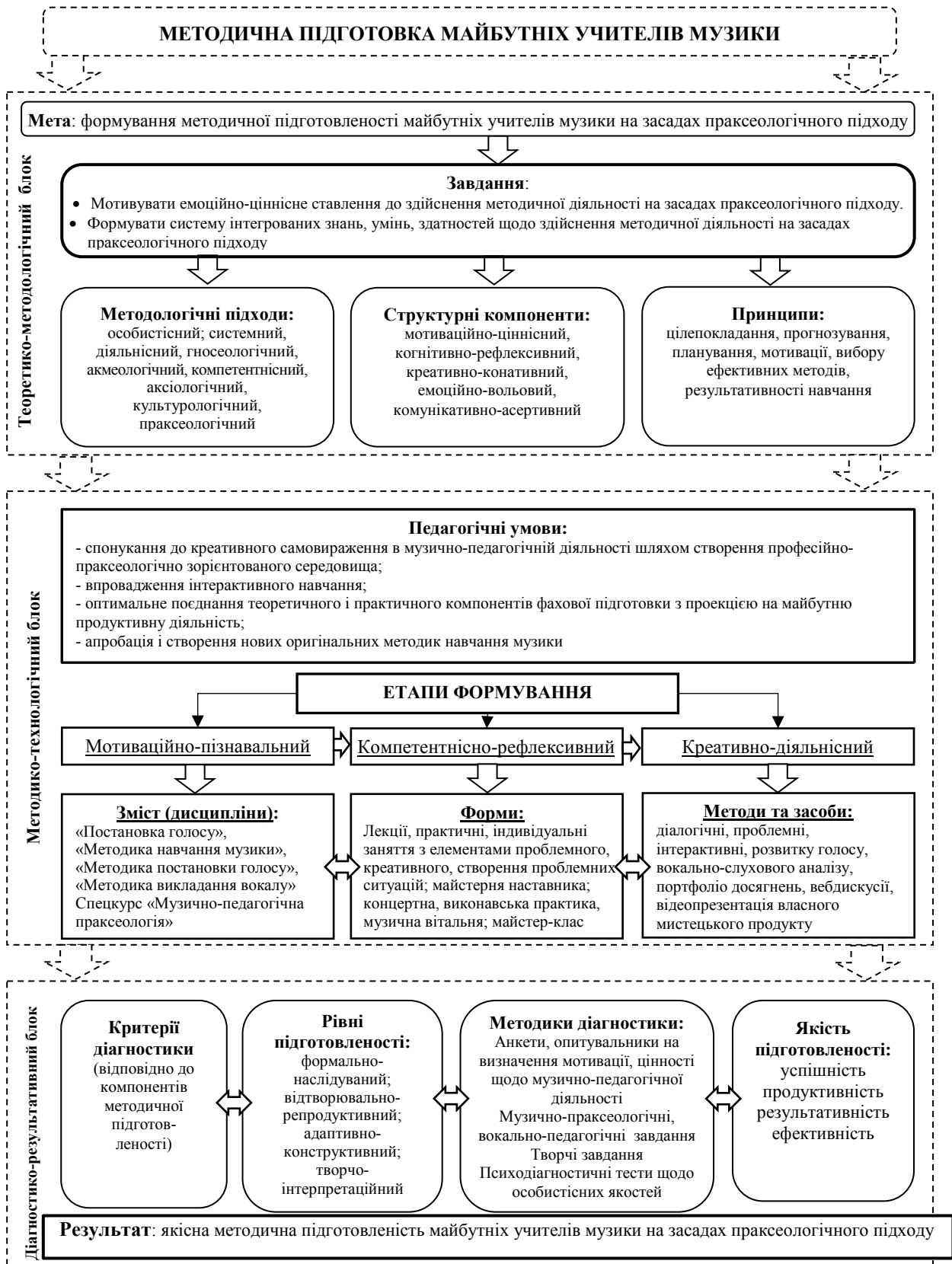

Рис. 5 Організаційно-технологічна модель формування методичної підготовленості майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу

Дана модель містить три блоки: теоретико-методологічний, методико-технологічний та діагностико-результативний. У теоретико-методологічному блоці сформульовано мету (формування методичної підготовленості майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу), завдання (мотивувати емоційно-ціннісне ставлення до здійснення методичної діяльності на засадах праксеологічного підходу; формувати систему інтегрованих знань, умінь, здатностей щодо здійснення методичної діяльності на засадах праксеологічного підходу), виокремлено методологічні підходи (праксеологічний, особистісний, системний, діяльнісний, гносеологічний, акмеологічний, компетентнісний, аксіологічний та культурологічний), зазначено структурні компоненти методичної підготовленості (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-рефлексивний, креативно-конативний, емоційно-вольовий, комунікативно-асертивний), зазначено принципи (цілепокладання, прогнозування, планування, мотивації, вибору ефективних методів, результативності навчання).

Методико-технологічний блок містить: розроблені педагогічні умови (спонукання до креативного самовираження в музично-педагогічній діяльності шляхом створення професійного праксеологічно-зорієнтованого середовища, впровадження інтерактивного навчання, оптимальне поєднання теоретичного і практичного компонентів фахової підготовки з проекцією на майбутню продуктивну діяльність, апробація і створення нових оригінальних методик навчання музики); виокремлені етапи формування методичної підготовленості (мотиваційно-пізнавальний, компетентнісно-рефлексивний, креативно-діяльнісний) та відповідно дібрані зміст, форми, методи та засоби.

Діагностико-результативний блок містить: критерії діагностики методичної підготовленості (відповідно до її компонентів) і рівні її сформованості (формально-наслідувальний, відтворювально-репродуктивний, адаптивно-конструктивний та творчо-інтерпретаційний), методики діагностики методичної підготовленості. Результатом є якісна методична підготовленість майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу.

Констатувальний експеримент передбачав реалізацію двох етапів. На першому етапі здійснено педагогічне спостереження за освітнім процесом, вивчено досвід музично-педагогічних факультетів закладів вищої педагогічної освіти III–IV рівнів акредитації, визначено рівень розуміння викладачами і студентами значущості проблеми методичної підготовленості, загальний стан методичної підготовки та практики. На другому етапі було проведено діагностичний констатувальний експеримент.

Дослідно-експериментальна робота відбувалась на базі Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова, Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені В. Винниченка, Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка, Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Ушинського, Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені М. Грушевського, Полтавського державного педагогічного університету імені

В. Короленка, ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Сумського державного педагогічного університету імені А.Макаренка, Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Загальна кількість респондентів, залучених на різних етапах проведення експерименту, – 775, із них – 648 студентів (у тому числі 32 студенти у контрольній (КГ) і 32 – в експериментальній групі (ЕГ)), 36 науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів, 27 учителів музики закладів середньої освіти.

Узагальнення та систематизація наукових джерел, аналіз змісту компонентів методичної підготовленості майбутнього вчителя музики, результати дослідно-експериментальної роботи дали підстави розробити критерії та показники її сформованості (табл. 2).

Таблиця 2

Компоненти, критерії та показники методичної підготовленості майбутнього вчителя музики на засадах праксеологічного підходу

Компонент	Критерій	Показники
<i>Мотиваційно-ціннісний</i>	Міра сформованості спонукальних мотивів та ціннісних орієнтацій до оволодіння методичною діяльністю	- наявність методичної спрямованості (мотиви, потреби, ціннісні орієнтації); - наявність прагнення до ефективного оволодіння фаховими знаннями, вміннями й навичками; - сформованість установки на вдосконалення музично-педагогічного процесу
<i>Когнітивно-рефлексивний</i>	Ступінь розуміння сутності, особливостей та вимог методичної діяльності	- сформованість праксеологічно-методологічних знань; - сформованість методичної обізнаності щодо методики музичного навчання та виховання; - володіння педагогічною рефлексією
<i>Креативно-конативний</i>	Міра здатності творчо впроваджувати ефективну методичну діяльність	- розвиненість креативності; - володіння музично-педагогічною імпровізацією; - володіння вміннями планувати музично-педагогічний результат; - володіння праксеологічним аналізом методичних дій
<i>Емоційно-вольовий</i>	Ступінь сформованості емоційно-вольової включеності у методичної діяльності	- наявність емпатії; - сформованість емоційної стійкості; - сформованість емоційної гнучкості; - сформованість наполегливості; - сила вияву цілеспрямованості
<i>Комунікативно-асертивний</i>	Ступінь оволодіння комунікативною діяльністю на основі сформованої асертивності	- володіння засобами ефективною музично-педагогічної комунікації; - володіння вміннями орієнтуватися в ситуації музично-педагогічної взаємодії; - сформованість асертивності

Для кращого оцінювання визначених критеріїв за їх показниками було виокремлено чотири рівні методичної підготовленості: *формально-наслідувальний* (низький прояв міри сформованості спонукальних мотивів та ціннісних орієнтацій до оволодіння методичною діяльністю, низький ступінь

розуміння сутності та вимог до методичної діяльності, слабкий вияв міри здатності творчо впроваджувати ефективну методичну діяльність, низький ступінь сформованості емоційно-вольової включеності до методичної діяльності та оволодіння комунікативною діяльністю); *відтворювально-продуктивний* (частковий прояв міри сформованості спонукальних мотивів та ціннісних орієнтацій до оволодіння методичною діяльністю, часткове розуміння сутності та вимог методичної діяльності, вияв міри здатності творчо впроваджувати ефективну методичну діяльність, часткова сформованість емоційно-вольової включеності до методичної діяльності та оволодіння комунікативною діяльністю); *адаптивно-конструктивний* (достатній прояв міри сформованості спонукальних мотивів та ціннісних орієнтацій до оволодіння методичною діяльністю, достатній прояв розуміння сутності та вимог методичної діяльності, достатній вияв міри здатності творчо впроваджувати ефективну методичну діяльність, достатня сформованість емоційно-вольової включеності до методичної діяльності та оволодіння комунікативною діяльністю); *творчо-інтерпретаційний* (високий прояв міри сформованості спонукальних мотивів та ціннісних орієнтацій до оволодіння методичною діяльністю, глибинне розуміння сутності та вимог методичної діяльності, творчий вияв міри здатності впроваджувати ефективну методичну діяльність, сформованість емоційно-вольової включеності до методичної діяльності та оволодіння комунікативною діяльністю на акмерівні).

Таблиця 3

Розподіл студентів за рівнями сформованості методичної підготовленості на констатувальному етапі експерименту

Критерій	Рівні вираження критеріїв							
	формально-наслідувальний		відтворювально-репродуктивний		адаптивно-конструктивний		творчо-інтерпретаційний	
	особи	%	особи	%	особи	%	особи	%
Міра сформованості спонукальних мотивів та ціннісних орієнтацій до оволодіння методичною діяльністю	24	37,5	21	32,8	19	29,7	0	0
Ступінь розуміння сутності, особливостей та вимог методичної діяльності	6	9,4	36	56,2	22	34,4	0	0
Міра здатності творчо впроваджувати ефективну методичну діяльність	12	18,7	29	45,3	29	35,9	0	0
Ступінь сформованості емоційно-вольової включеності до методичної діяльності	13	20,3	27	42,2	24	37,5	0	0
Ступінь оволодіння комунікативною діяльністю на основі сформованої асертивності	21	32,8	27	42,2	16	25,0	0	0
Загальний рівень методичної підготовленості	16	25,0	24	37,5	24	37,5	0	0

Відповідно до результатів діагностики було схарактеризовано загальний стан сформованості методичної підготовленості студентів (табл. 3). На основі узагальнення отриманих результатів підтверджено припущення про недостатність сформованості рівнів методичної підготовленості.

Для планування формульального експерименту була застосована інноваційна технологія Agile (рис. 6), яка використовувалася при розробці структури формульального експерименту, зокрема при розробці праксеологічного модуля знань, яким мали оволодівати майбутні вчителі музики. Кожний етап (мотиваційно-пізнавальний, компетентнісно-рефлексивний, креативно-діяльнісний) відповідно до технології Agile містив: виявлення потреб майбутніх учителів музики та постановку цілей щодо формування методичної підготовленості, проектування змісту, форм та методів формування методичної підготовленості, впровадження розробленого методичного продукту та тестування його ефективності. Дана технологія дозволяє у будь-який момент вносити зміни, що ми і робили в ході формульального експерименту.

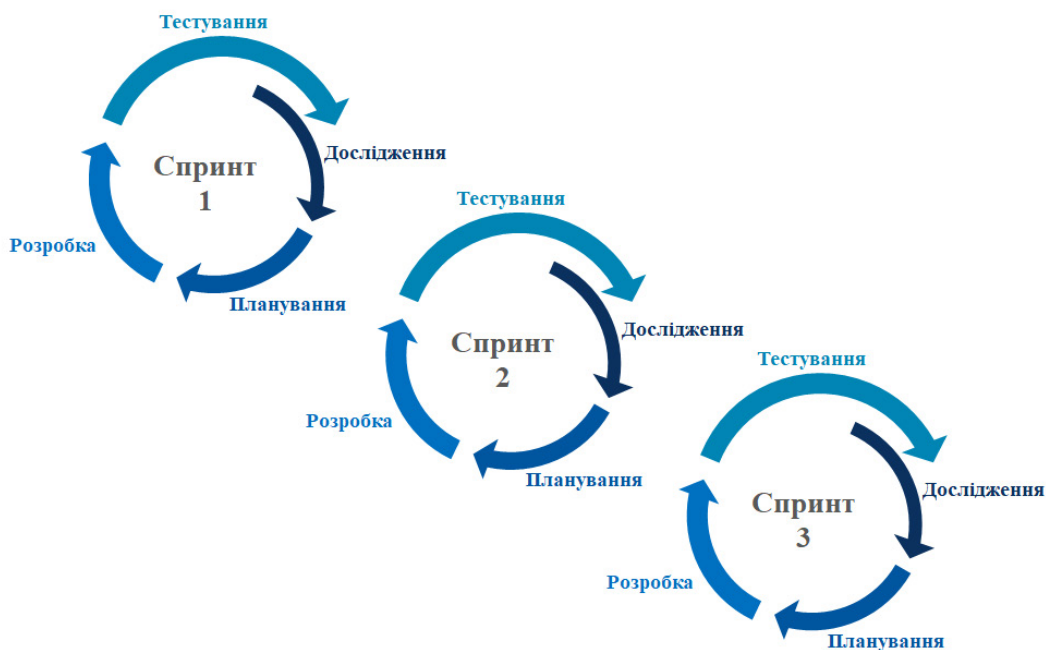

Рис. 6. Цикл розробки змісту формульального експерименту на основі технології Agile

На *формульальному етапі* дослідно-експериментальної роботи реалізовували організаційно-технологічну модель методичної підготовки майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу, що орієнтована на формування методичної підготовленості. Процес був керованим і здійснювався з дотриманням обґрунтованих педагогічних умов.

Від нижчого (формально-наслідувального) до найвищого (творчо-інтерпретаційного) рівня сформованості методичної підготовленості майбутні вчителі музики в процесі впровадження розробленої моделі проходили три етапи, що забезпечувало комплексне формування компонентів методичної

підготовленості, уможливило опанування методичної діяльності на засадах праксеологічного підходу, досягаючи найвищої якості підготовленості (успішності, продуктивності, результативності та ефективності).

Перший етап – мотиваційно-пізнавальний, забезпечив мотивацію та конструювання змісту методичної діяльності на засадах праксеологічного підходу. Метою даного етапу було загальне ознайомлення майбутніх учителів музики з проблематикою педагогічної праксеології, особливостями ефективної методичної діяльності та основами музично-педагогічної інноватики.

Другий етап – компетентнісно-рефлексійний, забезпечив формування ключових компетенцій майбутнього вчителя музики, що охоплюють музично-практичну, науково-теоретичну, аксіологічну, персональну, діагностичну, психологічну, організаторську й інші напрями діяльності, а також оволодіння рефлексією власної діяльності, без якої неможливе досягнення якісної методичної підготовленості. Метою даного етапу було подальше оволодіння методичною підготовленістю на засадах праксеологічного підходу, зокрема досягнення успішності та продуктивності методичних дій.

Третій етап – креативно-діяльнісний, забезпечив оволодіння музично-педагогічною імпровізацією, вміннями планувати музично-педагогічний результат, розвиток креативності та асертивності майбутнього вчителя музики. Метою даного етапу було поглиблене формування методичної підготовленості на праксеологічних засадах, зокрема досягнення результативності та ефективності методичних дій.

Науково-методичне забезпечення педагогічного експерименту охоплювало: програму інтегрованого спецкурсу «Основи музично-педагогічної праксеології: методичний аспект», навчально-методичний посібник «Фахова практика майбутнього вчителя музики: праксеологічний підхід»; термінологічний словник-довідник «Музично-педагогічна праксеологія», що дали змогу оцінювати ефективність запропонованих заходів та, в разі необхідності, вносити корективи.

На першому етапі формувального експерименту учасники ЕГ під керівництвом педагога-дослідника і викладачів були залучені до індивідуальної та групової науково-дослідної роботи, що передбачала виконання завдань модифікованої методики моделювання реальних навчальних ситуацій М. Кларина, визначення професійних орієнтацій (Б. Басс), методики успіху в досягненні мети (Т. Елес). Було використано такі методи: метод евристичного діалогу, кейс-метод (case-study), метод емоційно-сміслового аналізу, метод віртуальної групової дискусії (за модифікованою методикою зворотного зв'язку Л. Петровської), рефлексивного самооцінювання тощо.

На другому етапі формувального експерименту студентів залучали до ділових і рольових ігор, аналізу ситуацій – кейсів, що дозволило майбутнім учителям музики ознайомитися з інструментарієм інноваційної діяльності, розвинути навички аналізу, синтезу, узагальнення, прийняття рішення, екстраполювати набуті знання та вміння у нові творчі ситуації; при цьому вони

використовували дослідницькі методи (створення «методичної скарбнички» вчителя музики, участь у засіданнях «педагогічних майстерень», «музичних віталень», виконання індивідуального дослідницького проекту); рефлексивні методи (складання індивідуального освітнього маршруту, проектування, розроблення власного сайту, «портфеля досягнень»).

Креативно-діяльнісний етап збагатили аудіовізуальними, комплексними тренінгами, творчими завданнями, інтерактивними методами; було запропоновано метод зламу стереотипів (за модифікованою методикою креативного мислення Ж.-М. Дрю); метод алгоритму, який мав на меті формування у студентів навичок управління навчальними операціями; самостійно-дослідницький метод, що передбачав активну самостійну діяльність студентів щодо вирішення самостійно виявлених творчих проблем; ІТ-методи (відео концертного виконання творів, відеопрезентація власного мистецького продукту). Було застосовано модифіковані методики розвитку критичного мислення А. Федорова, визначення особистісних конструктів Ш. Шварца, таксономії проектної діяльності Б. Блума, створення музично-освітнього проекту.

Обґрунтовано, що формування методичної підготовленості майбутніх учителів музики забезпечується використанням дидактичних засобів (форм, технологій, методів) як певної цілісності, що увиразнює послідовність і ефективність музично-педагогічної діяльності як підґрунтя методичної дії, складової методичної підготовленості вчителя музики. Доведено, що функцію інтеграційної ланки між музичним, психолого-педагогічним, методичним блоками підготовки виконують спецкурси, провідною установкою яких виступає поняття праксеологічно-орієнтованої особистості. Для підготовки фахівців кваліфікаційного рівня «бакалавр» запропоновано спецкурс «Основи музично-педагогічної праксеології», опанування якого розширює уявлення про музично-педагогічну діяльність. Його спрямовано на моделювання форм і методів організації навчальної та позанавчальної роботи з учнями закладів середньої освіти.

Для визначення ефективності запропонованої організаційно-технологічної моделі формування методичної підготовленості майбутніх учителів музики, виявлення якісних і кількісних змін у досліджуваних процесах була розроблена методика контрольного експерименту. Вона включала проведення діагностичних зрізів за програмою констатувального експерименту з використанням ідентичних йому методів, а також порівняльний аналіз результатів констатувального та контрольного діагностування за показниками розроблених нами критеріїв методичної підготовленості майбутніх учителів музики. Для зручності узагальнення результатів формування у майбутніх учителів музики методичної підготовленості було підсумовано кількість балів отриманих студентами КГ та ЕГ за кожним критерієм та проаналізовано розходження у кількості балів за такими показниками: середнім арифметичним, медіаною, модою та середнім квадратичним відхиленням. Порівняння отриманих експериментальних даних констатувального та контрольного зрізів ЕГ та КГ подано у табл. 4.

Динаміка формування методичної підготовленості майбутніх учителів
музики

групи	Рівні методичної підготовленості								Середнє арифметичне (бали)	Медіана (бали)	Мода (бали)	Стандартне відхилення (бали)
	Низький рівень		Достатній рівень		Середній рівень		Високий рівень					
	особи	%	особи	%	особи	%	особи	%				
Констатувальний експеримент												
КГ	9	28,1	11	34,4	12	37,5	0	0	116,7	104,5	118	43,7
ЕГ	7	21,9	13	40,6	12	37,5	0	0	117,0	105,5	67	44,6
Формувальний експеримент												
КГ	4	12,5	16	50	12	37,5	0	0	121,2	107,0	89	43,9
ЕГ	0	0	1	3,1	17	53,1	14	43,7	222,3	207,5	181	49,4

Результати порівняльного аналізу дослідження показують, що рівень сформованості методичної підготовленості майбутніх учителів музики в КГ істотно не змінився, тоді як в ЕГ відбулися помітні зміни, що характеризують збільшення кількості майбутніх учителів музики з відтворювально-репродуктивним (достатній), творчо-інтерпретаційним (високий) рівнями і значне їх зменшення з формально-наслідувальним (низький) і адаптивно-конструктивним (середній) рівнями сформованості методичної підготовленості.

У зв'язку з тим, що точність оцінювання результатів застосування запропонованої моделі методичної підготовки майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу в кількісних вимірах має дещо відносний характер та приблизно на 1/5 визначається випадковими помилками, для обчислення результатів експерименту було застосовано методи математичної статистики (статистичний критерій узгодження Фішера) з метою максимального уникнення похибок в отриманні кількісних результатів.

Статистичний критерій узгодження Фішера дозволив дійти висновку, що запропонована організаційно-технологічна модель методичної підготовленості майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу є ефективною. Вона сприяє формуванню спонукальних мотивів і ціннісних орієнтацій на оволодіння методичною діяльністю, розумінню сутності, особливостей та вимог до неї, здатності до творчого впровадження ефективних методичних технологій, сформованості емоційно-вольової включеності у методичну діяльність та оволодінню комунікативною діяльністю на основі сформованої асертивності, що підвищують ефективність методичної підготовки майбутнього вчителя музики загалом.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано новий підхід до вдосконалення методичної підготовки майбутніх учителів музики в закладах вищої педагогічної освіти, що конкретизовано у спроектованій, науково обґрунтованій та експериментально перевіреній організаційно-технологічній моделі методичної підготовки. Теоретичний аналіз проблеми та отримані результати дослідно-експериментальної роботи дозволяють сформулювати такі висновки:

1. Здійснений у процесі дослідження аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду свідчить про різноманітність підходів до фахово-методичної підготовки майбутніх учителів музики. Одним із пріоритетних завдань музично-педагогічної освіти визначається підготовка фахівців, які не лише володіють фаховою компетентністю, а й орієнтуються в суміжних галузях діяльності, здатні до постійного професійного зростання, самовдосконалення, самореалізації, ефективного застосування інновацій. Аналіз і систематизація категоріального апарату власного наукового пошуку, дозволили скласти категорійну матрицю, що демонструє наше розуміння теорії та праксеології, а також гармонізує логіко-змістовне відображення об'єкта і предмета науково-дослідної роботи. У контексті проблеми дослідження праксеологію, як загальнонаукову та трансдисциплінарну галузь знань, визначаємо як важливу методологічну основу для обґрунтування особливостей оптимізації методичної підготовки майбутніх вчителів музики як творчих фахівців із індивідуальним стилем фахової діяльності.

2. Системний аналіз понять «освіта», «мистецька освіта», «музично-педагогічна освіта», «професійна підготовка» дозволив визначити феномен «методична підготовка майбутніх учителів музики» як процес музично-педагогічного навчання, спрямований на оволодіння методичними знаннями, досвідом, практичними вміннями в галузі музичної освіти, а результатом є методична підготовленість.

3. Згідно з результатами дослідження структура методичної підготовленості вчителя музики як динамічної цілісності взаємопов'язаних особистісно-професійних якостей складається з мотиваційно-ціннісного, когнітивно-рефлексивного, креативно-конативного, емоційно-вольового та комунікативно-асертивного компонентів. Мотиваційно-ціннісний розкриває мотиви і потреби, ціннісні орієнтації майбутнього вчителя музики, прагнення до ефективного оволодіння фаховими знаннями, вміннями і навичками, установка на вдосконалення музично-педагогічного процесу; когнітивно-рефлексивний – володіння праксеологічно-методологічними знаннями, знаннями з методики музичного навчання та виховання, володіння педагогічною рефлексією; креативно-конативний – здатність до творчості, до музично-педагогічної імпровізації, володіння вміннями планувати музично-педагогічний результат та аналізувати ефективність методичних дій; емоційно-вольовий – наявність емпатії, сформованість емоційної стійкості та емоційної гнучкості, а також сформованість наполегливості та

цілеспрямованості; комунікативно-асертивний – володіння засобами ефективною музично-педагогічною комунікації, вміння орієнтуватися у ситуації педагогічної взаємодії на основі поваги до учнів, готовності адекватно реалізовувати власні педагогічні прагнення та сформованість асертивності.

4. Критеріями методичної підготовленості вчителя музики визначено такі: міра сформованості спонукальних мотивів та ціннісних орієнтацій до оволодіння методичною діяльністю; ступінь розуміння сутності, особливостей та вимог методичної діяльності; міра здатності до творчих впроваджень у методичній діяльності; ступінь сформованості емоційно-вольової включеності до методичної діяльності; ступінь оволодіння комунікативною діяльністю на основі сформованої асертивності. Діагностика стану методичної підготовленості майбутніх учителів музики згідно із запропонованими критеріями дозволила визначити її рівні, а саме: формально-наслідувальний, відтворювально-продуктивний, адаптивно-конструктивний та творчо-інтерпретаційний. Визначені рівні відрізняються здатністю студентів до творчого самовиявлення у практичних вимірах методичної діяльності – проектуванні, реалізації планів, аналізі та оцінюванні її результатів.

5. Модель методично-праксеологічної парадигми методичної підготовки майбутніх учителів музики структуровано у вигляді кулі, що має три рівні (ядро і дві оболонки): перший рівень – жорстке ядро – імператив; другий рівень – напрямки діяльності та третій рівень – результати діяльності. Зазначимо, що в так званих захисних оболонках ядра, постійно тривають зміни і вони не обов'язково пов'язані зі змінами в «ядрі». Зміна «ядра» відбувається тільки зі зміною освітньої системи. Імперативом методично-праксеологічної парадигми вчителя музики вважаємо якість методичної дії, другий рівень представлений такими напрямками музично-педагогічної діяльності вчителя музики як музичне виховання, музичне навчання та музичне виконавство, третій рівень представлений продуктивністю, ефективністю, результативністю та успішністю як прaxeологічними складниками музично-педагогічної діяльності вчителя музики.

6. Педагогічними умовами методичної підготовки майбутніх учителів музики на засадах прaxeологічного підходу визначено: спонукання студентів до креативного самовираження в музично-педагогічній діяльності шляхом створення професійного прaxeологічно-зорієнтованого середовища; впровадження інтерактивного навчання; оптимальне поєднання теоретичного і практичного компонентів методичної підготовки з проекцією на майбутню продуктивну діяльність; залучення студентів до апробації і створення нових оригінальних методик навчання музики школярів.

7. Розроблено та експериментально перевірено організаційно-технологічну модель методичної підготовки майбутніх учителів музики на засадах прaxeологічного підходу, що містить три блоки: теоретико-методологічний, методико-технологічний та діагностико-результативний. У теоретико-методологічному блоці сформульовано мету, завдання, виокремлено методологічні підходи, зазначені структурні компоненти та принципи. Методико-технологічний блок містить педагогічні умови, етапи

формування, відповідно до яких дібрано зміст, форми, методи та засоби методичної підготовки студентів. Діагностико-результативний блок включає: критерії діагностики, визначення якості та рівнів сформованості методичної підготовленості студентів, методики діагностики. Результатом є якісна методична підготовленість майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу.

8. Констатувальний експеримент передбачав реалізацію двох етапів. На першому етапі здійснено педагогічне спостереження за навчально-виховним процесом, вивчено досвід музично-педагогічних факультетів закладів вищої педагогічної освіти III–IV рівнів акредитації, визначено рівень розуміння викладачами і студентами значущості проблеми володіння методичною підготовленістю, загальний стан методичної підготовки, практики. На другому етапі було проведено діагностичний констатувальний експеримент. Виявлено, що 25% майбутніх учителів музики знаходяться на формально наслідуваному рівні, 37,5% – на відтворювально-репродуктивному, 37,5% на адаптивно-конструктивному.

9. Експериментальна перевірка запропонованої організаційно-технологічної моделі методичної підготовки майбутніх учителів музики засвідчила, що рівень сформованості методичної підготовленості майбутніх учителів музики в КГ істотно не змінився, тоді як в ЕГ відбулися помітні зміни, що характеризують збільшення кількості студентів із відтворювально-репродуктивним (достатній), творчо-інтерпретаційним (високий) рівнями і значне їх зменшення з формально-наслідувальним (низький) і адаптивно-конструктивним (середній) рівнями сформованості методичної підготовленості. Отже, запропонована організаційно-технологічна модель методичної підготовки майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу є ефективною.

Перспективні напрями подальших наукових пошуків передбачають проведення дослідження щодо організації моніторингу якості освіти вчителів музики, формування праксеологічної готовності майбутніх учителів музики до різних видів фахової діяльності.

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

Монографії

1. Проворова Є. М. Методична підготовка майбутнього вчителя музики на засадах праксеологічного підходу : теорія і практика : монографія / Проворова Є. М. // Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. – 340 с.
2. Проворова Є. М. Теоретичний і практичний досвід методичної підготовки майбутнього вчителя музики на засадах праксеологічного підходу / Quo vadis humanitaris? Książka pamiatkowa z okazji 65-lecia prof. J.Pawlikowi. – O. Sinkiewicz, A. Kordonski, R. Kordonski. – Wyd-wo VERBINUM, Warszawa – Lwow – Kijow. – 2017. – p. 509-525.
3. Проворова Є. М. Методична підготовка майбутнього вчителя музики у вимірах професійно-творчої самореалізації: праксеологічний підхід /

Самореалізація пізнавально-творчого і професійного потенціалу особистості в інноваційній освіті : [монографія] / [за ред. проф. М. Лазарева]. – Суми : ФОП Цьома С.П., 2016. – С. 105-119.

Статті у наукових фахових виданнях України

4. Проворова Є. М. Теоретико-методологічні основи методичної підготовки майбутнього вчителя музики на засадах праксеологічного підходу / Є. М. Проворова // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки : зб. наук. праць / за ред. Т. Степанової. – № 1 (60), 2018. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2018. – С. 262-270.
5. Проворова Є. М. Системно-холістичний контекст методичної підготовки майбутнього вчителя музики на засадах праксеологічного підходу / Є. М. Проворова // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені М. Гоголя) за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – №1. С. 49-55.
6. Проворова Є. М. Міжпредметна інтеграція у методичній підготовці майбутнього вчителя музики на засадах праксеологічного підходу // Наукове електронне видання : Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. – Випуск 5. Частина 1, – Слов'янськ 2017. – С. 235-246.
7. Проворова Є. М. Педагогічні умови організації методичної підготовки майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу / Є. М. Проворова // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : Збірник наукових праць. – Вип. 22 (27). – Частина 1. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. – С. 97-102.
8. Проворова Є. М. Використання мережевих та мультимедійних технологій у методичній підготовці майбутнього вчителя музики на засадах праксеологічного підходу / Проворова Є. М. // Збірник наукових праць «Гуманізація навчально-виховного процесу» за заг. редакцією проф. В. Сипченка. – Харків: ТОВ «Видавництво НТМТ», 2016, №2 (76). – С. 80-89.
9. Проворова Є. М. Інтегрований спецкурс «Основи музично-педагогічної праксеології» : з досвіду викладання / Проворова Є. М. // Наукові записки / Ред. кол.: В. Черкасов, В. Радул, Н. Савченко та ін. – Випуск 143. – Серія : Педагогічні науки. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. – С. 71-75.
10. Проворова Є. М. Практикологічний підхід як чинник оптимізації методичної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва / Проворова Є. М. // Наукові записки / Ред. кол. : В. Радул, В. Кушнір та ін. – Випуск 139. – Серія Педагогічні науки. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. – С. 101-105.
11. Проворова Є. М. Практикологічні характеристики педагогічної діяльності вчителя музики / Проворова Є. М. // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : Збірник

- наукових праць. – Вип. 17 (22). – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. – С. 7-12.
12. Проворова Є. М. Наукове осмислення сутності методичної підготовки вчителя музики / Проворова Є. М. // Наукові записки. Серія «Педагогічні науки» (НДПУ імені М. Гоголя) / за заг. ред. проф. Є. Коваленко. – Ніжин : НДУ імені М. Гоголя, 2015. №1. – С. 45-50.
 13. Проворова Є. М. Методична підготовка майбутніх учителів музики в умовах магістратури / Проворова Є. М. // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Збірник наукових праць : Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Випуск 12(55). – Частина 1. – Рівне : РДГУ, 2015. – С. 343-351.
 14. Проворова Є. М. Самоефективність майбутнього вчителя музики як праксеологічна категорія / Проворова Є. М. // Науковий вісник Чернівецького університету : Збірник наукових праць. Вип. 719. Педагогіка та психологія. – Чернівці : ЧНУ, 2014. – С. 129-135.
 15. Проворова Є. М. Специфіка методичної підготовки майбутнього вчителя музики у вищій школі мистецької освіти / Проворова Є. М. // Наукові записки : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, НПУ імені М. П. Драгоманова, Випуск 92. 2010. — С. 181-189.
 16. Проворова Є. М. Форми організації спільної діяльності викладачів та студентів в умовах музично-педагогічної освіти / Проворова Є. М. // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : Збірник наукових праць / Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти», 22-24 квітня 2009 року до 175-річчя НПУ імені М. П. Драгоманова. – Вип. 8 (13). – К. : НПУ, 2009. – С. 3-6.
 17. Проворова Є. М. Специфіка комунікативних процесів у музично-естетичному навчанні та вихованні учнів / Проворова Є. М. // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : Збірник наукових праць. – Вип. 6 (11). – К. : НПУ, 2008. – С. 88-92.

Статті у наукометричних періодичних фахових виданнях

18. Проворова Є. М. Сформованість методичної підготовленості майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу/ Є. М. Проворова // Науковий журнал «ScienceRise» Педагогічна освіта. №2 (22) 2018. – С. 29-34.
19. Provorova Y. Methodical readiness of future music teachers on the basis of the praxeology approach: essence, structure, development criteria / Y Provorova // Журнал Прикарпатського університету імені Василя Стефаника «Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University» № 4 (1), 2017. – С. 178–185.
20. Проворова Є. М. Практикологічний контекст педагогічної дії майбутнього вчителя музики / Є. М. Проворова // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал / гол. ред. А. Сбруєва. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. – № 5 (69). – С. 306-317.

21. Проворова Є. М. Технологія майстер-класу у методичній підготовці майбутніх учителів музики / Є. М. Проворова // Наукові записки / Ред. кол.: В. Черкасов, В. Радул, Н. Савченко та ін. – Випуск 157. – Серія: Педагогічні науки. – Кропивницький: РРВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2017. – С. 124-129.
22. Проворова Є. М. Формування співацького та розмовного звукоутворення у процесі фахової підготовки вчителя. / Є. М. Проворова // Наукові записки / Ред. кол.: В. Черкасов, В. Радул, Н. Савченко та ін. – Випуск 155. – Серія: Педагогічні науки. – Кропивницький: РРВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. – С. 65 – 69.
23. Проворова Є. М. Формування культури слухання у методичній підготовці майбутнього вчителя музики: праксеологічний підхід / Є. М. Проворова // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка : науковий журнал. Педагогічні науки / [гол. ред. П. Саух, відп. ред. Н. Сейко]. – Житомир : Вид-во Житомирського держ. ун-ту імені І. Франка, 2016. – Вип. 4 (86). – С. 120-124.
24. Проворова Є. М. Практиологічні цінності методичної підготовки майбутнього вчителя музики до співацької діяльності / Є. М. Проворова // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал / голов. ред. А. Сбруєва. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. Макаренка, 2016.-Вип. №3 (57). – С. 429-439.
25. Проворова Є. М. Підготовка майбутнього вчителя музики до проектування уроку: праксеологічний підхід / Проворова Є. М. // Науковий журнал «ScienceRise» Педагогічна освіта. №10/5 (15) 2015. – С. 49-53.

Статті у зарубіжних наукових фахових виданнях

26. Provorova Y. Music teacher's praxeological values of pedagogical action / Y. Provorova // Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal) Warszawa, Polska. №8, 2016. – P. 76-79.
27. Provorova Y. Musical and pedagogical praxeology fundamentals in high educational institutions of Ukraine / Y. Provorova // «Valorificarea strategiilor inovative a invatamantului artistic contemporan» / coord. Tatiana Bularga [et al.]. Balti : S. n., 2016 (Tipogr. "Indigou color"). – P.69-74.
28. Provorova Y. Future music teacher's personality formation : influence of innovative educational trends / Y. Provorova // Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky. ISSN 1338--9432 Volume 4, №4 / 2016. – P. 43-46.
29. Проворова Є. М. Методична підготовка майбутнього вчителя музики на засадах праксеологічного підходу у зарубіжному освітньому досвіді / Є. М. Проворова // Proceedings of the International Scientific Conference «Topical Issues of Science and Education» July 17, 2017, Warsaw, Poland. Volum 5, 2017. – P.58-61.
30. Проворова Є. М. Практиологические аспекты анализа современных музыкально-педагогических систем воспитания школьников / Є. М. Проворова // Всероссийский журнал научных публикаций: № 1 (25). – Москва, 2015. – С.33-36.

Статті у наукових виданнях України

31. Проворова Є. М. Інноваційна спрямованість методичної підготовки майбутнього вчителя музики у праксеологічному вимірі / Є. М. Проворова // Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики XXI століття : матеріали II міжнародної науково-практичної конференції 14-15 квітня 2016. – Київ : ун-т імені Б. Грінченка, 2016. – С. 638-647.
32. Проворова Є. М. Педагогічна праксеологія у системі професійної мистецької освіти / Є. М. Проворова // Мистецька освіта: історія, теорія, технології : зб. наук. праць / за загальною редакцією доктора педагогічних наук, професора Т. Смирнової. – Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2015 – С. 142-151.
33. Проворова Є. М. Педагогічна практика як засіб професійної самореалізації майбутніх учителів музики / Є. М. Проворова // Мистецька освіта: історія, сьогодення, перспективи: Матеріали міжнародної наукової конференції (м. Мелітополь, 29-30 жовтня 2015 р.). – Мелітополь : Видавництво Мелітопольського державного педагогічного університету імені Б. Хмельницького, 2015. – С. 88-92.
34. Проворова Є. М. Підготовка майбутніх учителів музики на праксеологічних засадах / Є. М. Проворова // Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики XXI століття : матеріали міжнародної науково-практичної конференції 16-17 жовтня 2014. – Київ: ун-т імені Б. Грінченка, 2014. – С. 412-422.

Наукові праці апробаційного характеру:

35. Проворова Є. М. Сучасні тенденції методичної підготовки майбутніх учителів музики за кордоном. / Є. М. Проворова // Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі : матеріали Міжнародного Конгресу (м. Одеса, 18-21 травня 2017 року) / Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Ушинського. – Одеса: «Гельветика», 2017. – С. 95-96.
36. Проворова Є. М. Інтегрований курс у професійній підготовці майбутніх учителів музики : загальна характеристика / Є. М. Проворова // Академічна культура дослідника в освітньому просторі : збірник матеріалів Першої всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Суми 18 травня 2017 року) / за ред. О. Семенов, О. Семеніхіної. – Суми: Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. – С. 125-128.
37. Проворова Є. М. Особистість учителя музики у мистецько-педагогічних наративах Анатолія Авдієвського: праксеологічний аспект / Є. М. Проворова // Сучасна мистецька освіта: матеріали I Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського / Укл. : доктор пед. наук, проф. А. Козир. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. – С. 46-49.
38. Проворова Є. М. Характеристика базових термінів і понять дослідження проблеми методичної підготовки майбутнього вчителя музики на засадах праксеологічного підходу. / Є. М. Проворова // Час мистецької освіти :

- збірник тез і матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції 12-13 квітня 2016 р. – Харків: ХНПУ ім. Г. Сковороди, 2016. – С. 7-9.
39. Provorova Y. Methodical preparation of future music teachers: innovative approaches / Y. Provorova // The formation of modern person: impact of educational, philosophical, cultural and economic processes – 2016: materials of international scientific and practical seminar (Koshice, 8-11 February 2016). – K. : Publishing outfit “Centre of educational literature», 2016. – P. 50-51.
40. Provorova Y. Musical and pedagogical praxeology fundamentals in high educational institutions of Ukraine / Y. Provorova // «Fostering the innovative strategies for contemporary artistic education development» : International scientific-practical conference 11-12 december 2015 Alecu Russo Balti state university, 2015. – S. 12.
41. Проворова Є. М. Творчий учитель – творчий учень / Є. М. Проворова // «Якість неперервної освіти в умовах євро інтеграційних процесів : тенденції, проблеми, прогнози»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ-Чернівці, 2-4 листопада 2015 р.). – Чернівці, Друк ФОП Горюк, 2015. – С. 97-99.
42. Проворова Є. М. Системний підхід у фаховій підготовці вчителя музики / Є. М. Проворова // Художня освіта на межі тисячоліть : здобутки, проблеми, перспективи : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Ніжин, 24-25 квітня 2015 р.) / відп. ред. В. Ревенчук. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – С.8-10.
43. Проворова Є. М. Специфіка вокально-методичної підготовки майбутнього вчителя музики / Є. М. Проворова // Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі XXI століття : зб. Матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, Мукачеве, 19-20 березня 2015 р. – Мукачеве: МДУ, 2015. – С.66-69.
44. Проворова Є. М. Інноваційний напрямок вокальної підготовки майбутніх викладачів мистецьких дисциплін / Є. М. Проворова // Міжнародна науково-методична конференція «Мистецька освіта у вимірах сучасності» Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова 15-17 травня 2014 р. – С. 12.

Програми, посібники, науково-методичні видання

45. Проворова Є. М. Основи музично-педагогічної праксеології в методичній підготовці майбутнього вчителя музики – програма інтегрованого спецкурсу / Є. М. Проворова // Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. – 39 с.
46. Проворова Є. М. Фахова практика майбутнього вчителя музики : праксеологічний підхід – Навчально-методичний посібник / Є. М. Проворова // Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2017. – 152 с.
47. Проворова Є. М. Термінологічний словник-довідник: основи музично-педагогічної праксеології / Є. М. Проворова // – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. – 52 с.

Опубліковані праці, які додатково відображають результати дисертації:

Монографії:

48. Проворова Є. М. Особливості музично-педагогічної комунікації вчителя та учнів на уроках музики / Є. М. Проворова // Теорія та методика мистецької освіти. Наукова школа Г. М. Падалки. Колективна монографія / під наук. ред. А. В. Козир. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 276-285.
49. Проворова Є. М. Комунікативна компетентність вчителя музики: теорія і технологія: монографія / Є. М. Проворова // К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – 180 с.
50. Проворова Є. М. Технологія формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музики / Є. М. Проворова // Теорія та методика мистецької освіти. Наукова школа Г. М. Падалки. Колективна монографія / під наук. ред. А. В. Козир. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – С. 257-263.

Статті у наукових фахових виданнях:

51. Проворова Є. М. Особливості виконання вокальної музики епохи бароко / Є. М. Проворова // Наукові записки: зб. наукових статей / НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. – Випуск 91. – С.199-206.
52. Проворова Є. М. Володіння засобами педагогічної комунікації як складова комунікативної компетентності вчителя музики / Є. М. Проворова // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць / Ред. кол. Н. В. Гузій (відповідальний редактор) та інші. – Вип. 9(19). – К. : НПУ, 2009. – С. 18-22.
53. Проворова Є. М. Методи формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя музики на заняттях з постановки голосу / Є. М. Проворова // Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія Педагогічні науки, Вип. 136 - Черкаси, 2008. – С. 31-35.
54. Проворова Є. М. Креативність як компонент комунікативної компетентності майбутнього вчителя музики / Є. М. Проворова // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : Зб. наук. праць. – Вип. 5(10). – К.: НПУ, 2007. – С.93-96.
55. Проворова Є. М. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя музики / Є. М. Проворова // Професійно-художня освіта України: Зб. наук. праць / Ред.кол. : І. А. Зязюн (голова), В. О. Радкевич, Н. М. Чепурна та ін. – Київ; Черкаси : «Черкаський ЦНТЕІ», 2007. – Вип. 4. – С. 118-124.

Статті у наукових виданнях:

56. Проворова Є. М. Розвиток творчого потенціалу в процесі вокальної підготовки майбутнього вчителя музики / Проворова Є. М., Кренько Ю. С. // Проблеми сучасної музичної освіти: матеріали звітно-наукової

конференції студентів Інституту мистецтв НПУ імені М. П. Драгоманова Вип.5. – Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. – С.54-60.

57. Проворова Є. М. Розвиток емоційної сфери дошкільників у процесі музичної діяльності / Проворова Є.М., Левченко О. С. // Проблеми сучасної музичної освіти: матеріали звітної-наукової конференції студентів Інституту мистецтв НПУ імені М.П. Драгоманова Вип.5. – Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – С.60-65.

Наукові праці апробаційного характеру:

58. Проворова Є. М. До питання вокальної підготовки майбутнього вчителя музики в естрадній манері співу / Є. М. Проворова // Мистецька освіта в Україні: проблеми теорії і практики: зб. тез за матеріалами Всеукраїнської науково-методичної конференції-семінару 27-28 лютого 2014 року. – Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. – С. 136-139.
59. Проворова Є. М. Особливості морального виховання підлітків у позашкільному естрадному колективі / Є. М. Проворова // Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету: збірник наукових праць звітної-наукової конференції викладачів університету 9-10 лютого 2012 року. – Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – С.99-101.
60. Проворова Є. М. Особливості організації педагогічної взаємодії викладача і студента на індивідуальних заняттях з постановки голосу / Є. М. Проворова // Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. – Черкаси : Видавництво ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – С. 177-178.

АНОТАЦІЇ

Проворова Є. М. Теорія і практика методичної підготовки майбутнього вчителя музики на засадах праксеологічного підходу. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, 2018.

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано новий підхід до вдосконалення методичної підготовки майбутніх учителів музики в освітньому процесі педагогічних університетів, що конкретизовано в організаційно-технологічній моделі методичної підготовки. У роботі визначено сутність і зміст феномена «методична підготовка майбутніх учителів музики», розроблено компонентну структуру методичної підготовленості на засадах праксеологічного підходу.

Розроблено парадигмально-концептуальну модель методичної діяльності вчителя музики та обґрунтовано педагогічні умови формування методичної підготовленості майбутніх учителів музики. Експериментально перевірено результативність та ефективність організаційно-технологічної моделі

формування методичної підготовленості майбутніх учителів музики на засадах праксеологічного підходу.

Ключові слова: методична підготовка, праксеологічний підхід, майбутній вчитель музики, методична діяльність, організаційно-технологічна модель, методично-праксеологічна парадигма, концепція методичної підготовки, ефективність, результативність, продуктивність, якість.

Provorova Y. M. Theory and practice of methodical preparation of the prospective teacher of music on the principles of the praxeological approach. – The manuscript.

Dissertation for the degree of doctor of pedagogical sciences, specialty 13.00.02 - theory and methods of musical education. - National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, 2018.

In the dissertation, the theoretical generalization has been carried out and new approach to improving the methodical preparation of prospective teachers of music in the educational process of pedagogical universities has been proposed, which has been specified in the designed, scientifically grounded and experimentally verified organizational-technological model of methodological preparation.

The essence and content of the phenomenon of «methodical preparation of prospective teachers of music» are defined; the component structure on the principles of the praxeological approach is developed.

The paradigm-conceptual model of the methodical activity of the teacher of music was developed; the pedagogical conditions for the formation of the methodical preparedness of prospective teachers of music were substantiated. The productivity and efficiency of organizational-technological model of formation of methodical preparedness of prospective teachers of music based on the praxeological approach were experimentally tested.

Keywords: methodical preparation, praxeological approach, prospective teacher of music, methodical activity, organizational-technological model, methodical-praxeological paradigm, concept of methodical preparation, efficiency, performance, productivity, quality.

Проворова Е. М. Теория и практика методической подготовки будущего учителя музыки на основе праксеологического подхода. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова, Киев, 2018.

В диссертации осуществлено теоретическое обобщение и предложен новый подход к совершенствованию методической подготовки будущих учителей музыки в образовательном процессе педагогических университетов, конкретизированный в организационно-технологической модели методической подготовки. В работе проанализирован зарубежный и отечественный опыт модернизации музыкального образования и выявлены

особенности праксеологии в системе педагогического образования. Определены сущность и содержание феноменов «методическая подготовка будущих учителей музыки», «методическая подготовленность учителя музыки» и разработана ее компонентная структура на основе праксеологического подхода. Обоснован выбор критериев (мера сформированности побудительных мотивов и ценностных ориентаций к овладению методической деятельностью; степень понимания сущности, особенностей и требований к методической деятельности; мера возможности к творческим внедрениям в методической деятельности; степень сформированности эмоционально-волевой включенности в методическую деятельность; степень овладения коммуникативной деятельностью на основе сформированной ассертивности), показателей и выявлены уровни качественной методической подготовленности будущих учителей музыки. Разработана парадигмально-концептуальная модель методической деятельности учителя музыки на основе праксеологического подхода. Выявлены и обоснованы педагогические условия формирования методической подготовленности будущих учителей музыки.

Разработана организационно-технологическая модель методической подготовки будущих учителей музыки на основе праксеологического подхода, ориентированная на качественную методическую подготовленность. Данная модель содержит три блока: теоретико-методологический, методико-технологический и диагностико-результативный. В теоретико-методологическом блоке сформулированы цель, задачи, выделены методологические подходы, структурные компоненты и принципы. Методико-технологический блок содержит разработанные педагогические условия, этапы формирования, согласно которым подобраны содержание дисциплин, формы, методы и средства методической подготовки студентов. Диагностико-результативный блок включает: критерии диагностики, определения качества и уровней сформированности методической подготовленности студентов, методы диагностики. Результатом формирования является качественная методическая подготовленность будущих учителей музыки на основе праксеологического подхода. Проведена диагностика подготовленности будущих учителей музыки к методической деятельности. Экспериментально проверены результативность и эффективность организационно-технологической модели формирования методической подготовленности будущих учителей музыки на основе праксеологического подхода.

Ключевые слова: методическая подготовка, праксеологический подход, будущий учитель музыки, методическая деятельность, организационно-технологическая модель, методично-праксеологическая парадигма, концепция методической подготовки, эффективность, результативность, продуктивность, качество.

Підписано до друку 24.05.2018 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 пр. Зам. № 109
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26.